

4056

సామెతలు

భౌతిక సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

వ్యవస్థాపకులు : విద్యాన్ బుల్లసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 13

రాజమహేంద్రవరము 16-1-1990, 1-2-1990

సంచికలు 6, 7

—* ఈ సంచికలో *—

1. త్రిపురాంతకోదాహరణము-దాని విశిష్టత	
2. తెలుగు నవల విహంగ వీక్షణం	3- 5
3. మన భారతం	5- 7
4. శతాంతుర-ఒక అనుశీలన	6- 9
5. బాపిరాజు సాహిత్యంలో జంటపదాలు - ఒక పరిశీలన	9-12
6. హిందూసమాజంలో గీతాజయంతి సభ	12-14
7. తెలుగు దండక సాహిత్యసూచి	12-14

రాబోవు సంచికలో: 1. దండకాలు-చిత్రవిశేషాలు, 2. అంధ్ర నాటకకర్తగా కొప్పరపు సుబ్బారావుగారు, 3. సూరంపూడివారి "నా ప్రణయిని-ఒక కలం కమ్మల్లో" 4. గురజాడవారి "డిసెంటు వక్రంలో కొన్ని మచ్చుతునకలు" మొ॥నవి ఉంటాయి.

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును.

నవవత్సర చందా రు. 12-00

6 మాసములకు రు. 6-50

విడి ప్రతి 0-80 పై.

* మ క ర సంక్రాంతి *

పీ॥ స్వార్థంబువిడి మంచి ప్రభుతను భువికిడు
రాజైన మకరసంక్రాంతి కాంతి
అల్లిన పద్యాలు చెల్లుబాటైనచో
కవికౌసు మకరసంక్రాంతి కాంతి
పండిన పంటలు నిండిన రైతుకు
కల్గినే మకరసంక్రాంతి కాంతి
నిరుపేద సహితమ్ము పిరులతో తులతూగి
రంజిల్ల మకరసంక్రాంతి కాంతి

గీ॥ విచ్చు విరిబాలచేమంతి వివిధ కళల
తెచ్చు సంబరంబుల ముద్దు ముచ్చటలుగ
హితము సహితము హేమంతహేల హేల
కలిగినప్పుడె మకరసంక్రాంతి కాంతి ॥

ఉ॥ విచ్చును పుష్పసంపద ప్రవృత్తి పరీమళమేళనమ్ములూ
విచ్చు హిమమ్ము ముమ్మిరనిపించు చలించు చలిన్ వదల్చిపాల్చిడిన్
నెచ్చెలినిచ్చు కౌగిలి యనిర్వచనీయ కళావిలాసముల్
హెచ్చును క్రొత్తజంటకు మహిన్ ముదమందెడి సంకురాతిరీ ॥

—శ్రీ గోరీభట్ల రఘురామశర్మ

== ర చ యి త ల కు మ న వి ==

సంక్షేపముగను, సౌమనస్యముతో గూడినవిగాను, నుండు విమర్శనాత్మక రచనలకు స్వాగతము. గ్రంథవిమర్శకు ప్రాముఖ్యము. జౌచిత్యము మీఱని అభిప్రాయభేదములకు సముచిత గౌరవము. వాఙ్మయమున జేరఁదగు వివిధాంశములపై దమ రచనలు పంపి మాకు జేయూఁతనీయఁ బ్రార్థన. రచనలు సరళ గ్రాంథిక భాషలోఁగాని, శిష్టవ్యవహారిక భాషలోఁగాని యుండవచ్చును.

వివాదార్పదముగాని, చట్టబద్ధమైన, మత, రాజకీయ, ఆర్థిక, శాస్త్రీయ విజ్ఞాన, పారమార్థిక, సాహిత్యాదులకు సంబంధించి, వివిధ ప్రక్రియలకుఁ జెందిన ఏ విషయములమీది రచనలనైనను ప్రచురింప వలయునని మా అభిలాష.

పాఠకులకు విజ్ఞప్తి

తమ సాహిత్యాభిమానానికి మేమంతయు కృతజ్ఞులము. అధిక వ్యయప్రయాసలకోర్చి మేము వెలువరిస్తున్న “సమాలోచన”కు మీవంతు చందా (అదీ ఈరోజుల్లో చాలా తక్కువకదూ!) వెంటనే పంపండి.

—సంపాదకుడు

★ స మా లో చ న ★

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

1. త్రిపురాంతకోదాహరణము - దాని విశిష్టత

— 'సాహిత్యకోవిద' క్రొవ్విడి రామం, B.A., B.L., B.Ed.

సంబోధనతో కలిపి ఎనిమిది విభక్తులతో. ఎనిమిది పద్యములు, కళికలు ఉత్కలికలుగల భక్తిభావప్రధానమైన అఘుకృతికి 'ఉదాహరణము' అని పేరు. ఉత్కలిక, కళికతో ఒక భాగం. రగడలతో యాకలికలు, ఉత్కలికలు రూపొందుతాయి. కాబట్టి యాకలికలు, ఉత్కలికలు దేశికవితలేక పద కవిత్వోనలోకి వస్తాయి. ఎనిమిది విభక్తులతో కూడిన పద్యాలు అనగా వృత్తాలుమార్గ కవిత్వం అనుసరిస్తాయి. అందుచేత ఉదాహరణము మార్గదేశికవితల మనోహర సమ్మేళనం. తెలుగుకవిత్వ వెలియంపజేసిన ద్విపదలు, యక్షగానాలు, గేయాలు, శతకాలు, మొదలైన కావ్యభేదాలతో యీ అఘుకృతులు కూడా సమచితమైన స్థానాన్ని పదింపరచుకున్నాయి.

ఉదాహరణములలో ఒక భాగమైన రగడలు తాళాంగప్రధానాలు. మధర గతి రగడకు ఏకతాళం, మరగతి రగడకు నాటతాళం, యావిధంగా, వివిధ ములైన రగడలు వాటికి నిర్దేశింపబడిన, తాళాలలో పాడడానికి యోగ్యంగా వుంటాయి. కాబట్టి సంగీత సాహిత్య సమ్మే

ళనం ఉదాహరణ కావ్యాలలో వ్యక్తమౌతుంది. అవ్యక్తమధురమైన గానానికి, సువ్యక్తమధురమైన తెలుగుకవిత్వం యీ ఉదాహరణలు వారధిగా ఉపచరిస్తాయి.

12 వ శతాబ్దంలో పొల్కురికి సోమ నాధునిచేతిలో 'బసవోదాహరణము' ప్రప్రథమంగా రూపుదిద్దుకుంది. శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు దాన్ని యదాతథంగా చాలాసంవత్సరాలకిందటే 'భారతి'లో ప్రచురించేరు. కాలక్రమంలో రెండవది త్రిపురాంతకోదాహరణం. నేటికి సుమారు 650 సంవత్సరములకిందట శ్రీ శైలానికి తూర్పువాకిలిగానున్న త్రిపురాంతకంలో వెలసిన దేవునిపేర యాకృతి ఆవిర్భవించింది. ద్వాదశశ్లోకీర్తింగాలలోను, శ్రీశైలం ప్రముఖస్థానాన్ని అలంకరించింది. ఈ శ్లోకానికి నాలుగువైపులా నాలుగు వాకిళ్ళున్నాయి. తూర్పున త్రిపురాంతకం, పడమటను బ్రహ్మేశ్వరం (అలంపురి) ఉత్తరమున మాహేశ్వరం, దక్షిణమున, సిద్ధవటం అనేపేళ్ళతో యీ వాకిళ్ళు ప్రశస్తినందుకున్నాయి. త్రిపురాంతకుడు, బ్రహ్మేశ్వరుడు, మాహేశ్వరుడు

సిద్ధవటేశ్వరుడు యీ వాకిళ్ళకు అధినేతలు. త్రిపురాంతకంలో వెలసిన దేవర పేర యీ త్రిపురాంతకోదాహరణం రచింపబడింది. రచయిత కూడా రావి పాటి త్రిపురాంతకుడు కావడం మరొక విశేషం.

తాళ్ళపాక పెద తిరుమలయ్యంగారి వేంకటేశ్వరోదాహరణము, చిత్రకవి పెద్దన రచించిన మానుమడుదాహరణము, ఆప్పకవి రచించిన శృంగారోదాహరణము, ఉత్తరాంధ్రవాసియైన మచ్చ వేంకట కవివ్రాసిన ముఖలింగేశ్వరోదాహరణము, ఉదాహరణ వాఙ్మయంలో నిలిచినకొన్ని భృవతారలు-ఎనుగు అయ్యగారి, విశ్వేశ్వరోదాహరణమును రచించినట్లు అతని భర్తృహరి సుభాషితాంధ్రీకరణంవల్ల తెలుస్తున్నా రచనమాత్రం అభ్యంతరే దనినీ, మైసూరు ప్రభువైన చిక్కదేవ రాయల ప్రశస్తిని, తెలియజేసే సంస్కృతోదాహరణం వుండనినీ అయితే అది అమూల్యమనినీ నిడదవోలువారు త్రిపురాంత కోదాహరణ పీఠికలో వ్రాసేరు.

సంస్కృతంలో కూడా ఉదాహరణలు ఉన్నాయి. ప్రతాపరుద్రునిలో

‘యేనకేశాపితా లేనగత్యుపద్య సమన్వితమ్
జయేత్యుపక్రమం, మాలిన్యాదిప్రాస

విచిత్రమ్

తదుదాహరణం నామవిభక్త్యస్తాంగ

సంయుతమ్

అని ఉదాహరణ తుదాన్ని నిర్వచించారు. సంస్కృతోదాహరణలకు తెలుగు ఉదాహరణలకు భేదం వుంది. అయితే పాల్కురికి సోమనాథుడు మాత్రం తెలుగు ఉదాహరణల సంప్రదాయాన్ని అనుసరించి, కలికోత్కలికలతో సంస్కృతంలోకూడా ఉదాహరణను దూపాందించినట్లు త్రిపురాంతకోదాహరణ పీఠికలో వుంది.

త్రిపురాంతకోదాహరణంలో వీరశైవం కాకుండా భక్తిప్రధానమైన శివద్వైత భావమే వ్యక్తమౌతుంది. కన్నప్ప, సాంఖ్యలొండడు, వంది, సేనమరాజు మొదలైన భక్తుల చరిత్ర యీ ఉదాహరణలో స్పృశింపబడింది. శివోత్కృష్టతను తెలియజేసే అర్థసారీశ్వరత్వము, మారసంహరము, త్రిపురాసురసంహరణము, కపాలభిక్షాణము మొదలైన పౌరాణిక గాథలకూడా యధార్హంగా యీరచనలో వివరింపబడ్డాయి.

తంజావూరు ప్రాచ్యలిఖితపుస్తక భాండాగారంలో త్రిపురాంతకోదాహరణం తాలూకు మౌఖ్యకవుంది. గ్రంథకర్తపేరు గ్రంథంలో లేకపోవడంచేత, పరిశోధకులు యితర గ్రంథాలలో లభించిన ఆధారాల ద్వారా, గ్రంథకర్తత్వ నిర్ణయించేసేరు. త్రిపురాంతకుని వాడుకపేరు తిప్పన్న. భాస్కరుడ్ని భాచన్న అని పిలిచినట్లే, ఆనాటిప్రజలు త్రిపురాంతకుడ్ని తిప్పన్న అని పిలిచేవారు. ఈ కవి జీవించిన కాలాన్ని గురించికాని, జీవితవిశేషాల్ని గురించికాని విశేషంగా తెలియదు. తిప్పన్న జన్మచేత ఎవడైనా,

శివభక్తి పరాయణుడని స్పష్టంగా తెలుస్తునే వుంది. సుప్రసిద్ధప్రాచ్య సాహిత్య పరిశోధకులైన శ్రీమా రామకృష్ణకవిగారు యీ ఉదాహరణను 1912 లో ఒకసారి, 1938 లో మరొకసారి ప్రచురించేరు. 1937 వ సంవత్సరంలో యీ అఘక్యతని మూడవసారి తంజావూరు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారంలో గల తాళప్రతిని ఆధారంగా చేసుకుని, నిడదవోలువారు ప్రచురించేరు. రామకృష్ణకవిగారు, త్రిపురాంతకుడు ద్వితీయప్రతాపరుద్రుని కాలంనాటి వాడని, నిర్ణయించగా, నిడదవోలువారు త్రిపురాంతకుడు క్రీ.శ. 1886 ప్రాంతంలో రాజమహేంద్రవరాన్ని పాలించిన రెడ్డి రాజుకాటయజేముని ఆస్థానంలోవుండేవాడని, నిర్ధారణచేసేరు. త్రిపురాంతకుని యితర రచనలలో కొన్ని భాగాలు మాత్రమే లభ్యమైనట్లు పరిశోధకులు చెబుతున్నారు. అందికాశతకము, చంద్రతారావళి మదనవిజయము మొదలైనవి, యీ కవిగారి యితర రచనలు. చంద్రతారావళిలో నాలుగుపద్యాలు మాత్రమే లభ్యమైనట్లు శ్రీ వెంకటరావుగారు వ్రాస్తున్నారు. త్రిపురాంతకుని కవితాచాతుర్యాన్ని తెలియజేయడానికి వాటిలో ఒకపద్యాన్ని యిక్కడ ఉదహరిస్తున్నాను.

“రతిసాధుండను మాయబోగి చదలఁద్రై
లోకవశ్యాంజనం
బలియత్నంబున గూర్చి మాక్తిక
మయంబైయున్న పాత్రంబునన్
మతకంబేర్పడ బెట్టి దాచెనన
మీ మధ్యంబునన్ మచ్య సం
తతమాన్ కన్నుల పండువై వెలయు
చంద్రాశోహితీ వల్లభా”

చంద్రునిలో మచ్చను త్రైలోక్యవశ్యాంజనంగా భావించిచేసిన కల్పన రమణీయంగా వుంది.

విభక్తిప్రత్యయాలతో చతుర్థివిభక్తి ప్రత్యయాలుగా కై, కొలుకు వాడుకలో వున్నాయి. శ్రీ నిడదవోలు వేంకటరావుగారు, వారు సంస్కరించి ప్రచురించిన త్రిపురాంతకోదాహరణ ప్రతిలో 23 వ పేజీలో “బసవోదాహరణమునందు చతుర్థివిభక్తి రూపము ‘బసవయ్యకునై’ అని కలదు. తరువాతి యుదాహరణములలో ద్రిపురాంత కోదాహరణమునను, వేంకటేశ్వరోదాహరణమునను నీరూపముగనవచ్చుచున్నది చతుర్థి విభక్తి యందు నేడు కానంబడు ‘కొలుకు’ అనునది ప్రాచీనకాలమున వాడుకలేదు” అని వ్రాసేరు. కాని త్రిపురాంతకోదాహరణంలోను, వేంకటేశ్వరోదాహరణంలోను సాధారణంగా వాడుకరోవున్న చతుర్థి విభక్తిప్రత్యయం ‘కై’ మాత్రమే కనపడుతున్నది.

‘ఉ’ ఆటడి యాస నీరసధరాధిప

లోకము లిండ్లు వాకిళుల్

దూలుట మాని శ్రీనగము తూలుపు

వాకిలిజొచ్చి పాపమల్

నీలుగజేసిగంధవతి నీటను గ్రుంకి

మనంబులోని చి

చ్చొలుగజేయుటాప్పు “త్రిపురాంతక

దేవునికై” నమస్కృతుల్ -

త్రిపురాంతకోదాహరణం 64 పేజీ.

‘భావజాతండ్రియై కుసుమబాణుని

మామమఱుంది యైచకో

రావలి మిత్రుగన్న తిని యల్లుడునై

జలరాశినాత్మి మా

యావటపత్రశయ్య నఖిలాండభవాబ్జపు

గుడ్ల బెట్టునం

చై విలసిల్లు వేంకట ‘విహరునకై’ నుతులే

నొనర్చెదన్

వేంకటేశ్వరోదాహరణం. మైసర్

వర్క్కు ఆఫ్ తాళ్ళపాకం పొయ్ట్స్.

పేజీ 58

గుడ్ల బెట్టునంచె=గుడ్లని పెట్టేహంసయ్యే.

ఎనిమిది విభక్తులతో ఎనిమిది వృత్తాలు వ్రాసిన తరువాత సార్వవిధ క్రిక వృత్తం వ్రాస్తారు. త్రిపురాంతకోదాహరణం లోను, వేంకటేశ్వ రోదాహరణంలోను యిలాంటి వృత్తాలువున్నాయి. త్రిపురాంతకోదాహరణంలో

‘నీవాద్యుండవు=ప్రథమ
నిన్ను దెల్పు జడువుల్=ద్వితీయ
నీచేత మేలాండ=తృతీయ
నీకై వాక్కుజలొనరు=చతుర్థి
నీవలన బ్రహ్మాండవగుల్ పుట్టు=పంచమి
నీకే వేల్పుల్ సరియన్యదైవభజనంబే
నొల్ల వష్టి
నీయందు మద్భావంబందదగుం=సప్తమి
గుమార గిరినాథా! చంద్ర చూడముణీ!
సంబోధన!

అనే సార్వవిధ క్రిక వృత్తంవుంది. కాని త్రిపురాంత కోదాహరణంలో అంకితాంక పద్యంలేదు. వేంకటేశ్వరోదాహరణంలోను, మరికొన్ని యితర ఉదాహరణలలోను అంకితాంక పద్యం వుంది. అంకితాంక పద్యాలు వ్రాసిన వారు సంస్కృతోదాహరణల సంప్రదాయాన్ని అనుసరించి వుంటారని విమర్శకుల అభిప్రాయం.

త్రిపురాంతవడు జానులెనుగులో సులభంగా ఉన్నతభావాల్ని ప్రకటించ గల మేధావి.

త్రిపురాంతకోదాహరణంలో ప్రథమా విభక్తితో వ్రాసిన వృత్తం, కలిక, ఉత్కలిక, అతని శైలిని తెలియజేయడానికి మచ్చుతునకగా ఉదహరిస్తూ యీ సమీక్ష ముగిస్తాను. నారచనకు శ్రీ వేంకటరావుగారు సంకలనం చేసిన త్రిపురాంతకోదాహరణంలోగల విషయాల్లే ఆధారం.

2. తెలుగు నవల విహంగ వీక్షణం

—డాక్టర్ జి. యోహాన్ బాబు

ప్రపంచ సాహిత్య ప్రక్రియల్లో ప్రచుర ప్రచార ప్రశస్తులను పొందిన ఆధునిక ప్రక్రియ నవల. ఉత్పాద్యవచన (Creative prose) సాహిత్య ప్రక్రియల్లో నవల ప్రముఖమైనది. ఇంగ్లీషు లోని ‘నావెల్’ (Novel) అనే మాట ‘Novella’ అనే ఇటాలియన్ పదం నుంచి వచ్చింది. క్రీ.శ. 1850 లో మొట్టమొదటిసారిగా ‘నవల’ అనే ప్రక్రియను ఇటలీలో ప్రవేశపెట్టిన ‘బొకోషియో’ (Bocossio) తన రచన ‘డికామెరాన్’ (Dicameron) కు ‘నావెల్లా

స్టోరియా’ (Novella Storia) అని పేరు పెట్టాడు. ‘కొత్త కథ’ అని యీ మాటకు అర్థం. వచనంలో ‘కథ’ మాదిరిగా ఉంటూ కథకు భిన్నమైన విలక్షణత కలిగిన సాహిత్య ప్రక్రియను ‘బొకోషియో’ నావెల్లా (Novella) గా పేర్కొన్నాడు. ఇటలీ వాఙ్మయమందలి నవలా ప్రభావంతో ఆంగ్లాదిభాషల్లో కూడ నవలారచన రూపుదిద్దుకొన్నది.

కాగా ఆంగ్లాభాషలో నవలా ప్రక్రియకు నాంది పలికిన గద్య రచన

ఉ॥ “శ్రీనగచక్రవర్తి తుదిశృంగము చూచెదమంచు నేటికిం బోనని శంబునుండు నిదె పుట్టువు చావును లేని మందు నా చే నను చుంబతాక యనుచే దరుణా చల మెక్కి చీలు బం చానను డిందుమాళి త్రిపురాంతిక దేవుడు భక్తలోకమున్”

త్రిపురాంతికం దగ్గర వుండే పర్వత భాగానికి కుమారగిరి అని పేరు. ఈ కుమారగిరినే తరుణాచలం అని పిలుస్తారని వ్యాఖ్యాతలు వ్రాసేరు. ఈ దేవర పంచాననుడు గనుక తనకు ఎదురుగా నున్న భక్తులనేకాక నాలుగు దిక్కులందుగల వారి నందరినీ ఆహ్వానిస్తున్నాడనే భావం స్ఫురిస్తుంది.

కలిక - వృషభగిరిగడ త్రిపుటతాళము మఱియు సజ్జనభక్త గృహముల మరగి తిరిగడి కామధేనువు కలదలెలుగక వేడు దీనుల గదియు జంగమరత్న సానువు

శైలజాముఖ చంద్రరోచుల చవుల దవిలెడు నవచకోరము వేలుపుం దపనుల తలంపున వెల్లికొల్పెడు నమృతపూరము దేవతలు మువ్వరకు నవ్వలిదెస వెలుంగుచు నుండు నెక్కటి భావవీధుల గలసి పలుకులబట్టి చెప్పగ రాని చక్కటి ఆలురేకుల మంత్రపసుమహానందు వెలిగెడు చంచరీకము వేలుసేయక యోగిజనములు వెదకి పొందెడు నూర్ధ్వలోకము ఉత్కలిక

ఆడుగుదమ్ముల జొప్ప వసిగని యడరి శునకాకృతులు గైకొని మీటి చదువులు దవుల ముందట లాడి తను మార్కొనగ వచ్చిన క్రీడికోరిన వరము లిచ్చిన యాటవికకుల సౌర్యభౌముడు జాటభాస్వత్తు హిసధాముడు... స్వస్తి ...

(EUPHUES) 'యూఫ్యుస్' క్రీ.శ. 1579 లో వెలువడింది. దీని రచయిత జాన్ లిలీ "John Lily is the pioneer of the English Novel, the first stylist in Prose and the most popular writer of his age" ఈ రచనను అతడు కేవలం ఆడవాళ్ళకోసమే వ్రాశాడు. ఈ రీతిగా ప్రారంభమైన ఇంగ్లీషు నవల పద్దెనిమిదో శతాబ్దంలో 'స్కాట్ యుగానికి' వచ్చేటప్పటికి బహుళ ప్రచారాన్ని పొంది సాహిత్యంలో అత్యున్నత స్థాయికి చేరుకొంది. అయితే కాలం గడుస్తున్న కొద్దీ మారుతున్న ప్రపంచంతోపాటు నవలారచనా స్వరూపంకూడా మారిపోయింది. రోమాంటిసిజం (Romanticism), నేచురలిజం (Naturalism), సింబాలిజం (Symbolism), అస్తిత్వవాదం (Existentialism), మార్క్సిజం (Marxism), హేతువాదం (Rationalism), మనోవిశ్లేషణ సిద్ధాంతం (Psycho-Analysis theory), చైతన్య స్రవంతి (Stream of consciousness) మొదలైన సిద్ధాంతాలు ఆంగ్ల సాహిత్యంలో చోటుచేసికొని, ఆంగ్లనవల సాహిత్యాన్ని, సుసంపన్నం చేశాయి.

ఆంగ్ల సాహిత్యంలో మేధావులు ఆధునిక విలువలకు స్థానం యిస్తూ, నూతన వ్యాఖ్యానాలతో, సామాజిక అవగాహనతో, సర్వకార్యాచరణ ధ్యేయంతో నవసమాజ నిర్మాణానికి వూసుకొంటున్న సమయంలోనే మన దేశం బ్రిటిషువారి ఆధీనమయింది. 1857లో జరిగిన ప్రథమ స్వాతంత్ర్యసమరం తర్వాత మనదేశంలో బ్రిటిషువారి పరిపాలన సుస్థిరం అయింది. కేవలం రాజకీయ పరమైన పరిపాలనే గాక, సాంఘిక విద్యారంగాలలో కూడా

ఆంగ్లేయులు జీవిత విధానం మనమీద వడింది. ముఖ్యంగా ఆంగ్ల సాహిత్య సంపర్కం భారతీయ మేధావులలో విమర్శనాత్మక దృష్టిని పెంపొందించి, నూతన సృజనాత్మక ప్రక్రియల వైపు దృష్టిని మళ్ళించింది.

ఇలా ఆంగ్ల సాహిత్య ప్రభావంతో ఆధునికాంధ్ర సాహిత్యంలో వెలువడ్డ సాహిత్య ప్రక్రియలలో నవల, కథ, కథానిక, వ్యాసం, నాటిక, స్వీయచరిత్ర, చరిత్ర మొదలైనవి పేర్కొనదగినవి. ఈ ప్రక్రియలలో బహుళ ప్రజాదరణ పొంది పుట్టిన దాదినేటికినీ వెలుగొందుచున్న ప్రక్రియ, సాహితీసామ్రాజ్యాన్ని ఏలుతున్న ప్రక్రియ నవల.

'నవల' అన్న పదం ఆంగ్లంలోని 'నావెల్' అన్న పదానికి పర్యాయ వాచిగా తెలుగులో వాడబడుతున్నది. కాల్పనిక కథాసాహిత్యమంతా (Fiction) యీ ప్రక్రియగానే ఎంచబడుతున్నది. గుజరాతీలో నవల్ కథా అనీ, మరాఠీ, కన్నడ భాషల్లో 'కాదంబరీ' అనీ, బెంగాలీ, ఒరియా, హిందీలలో 'ఉపన్యాస్' అనీ పిలువబడుతున్న యీ ప్రక్రియ తెలుగులో నవల అని పిలువబడటం కేవలం అది ఆంగ్ల పదం 'నావెల్' అన్నది పదానికొకన్న 'కొత్తది' వినుత్నమైనది అన్న అర్థంకూడ నుభిస్తుంది. ఈ ప్రక్రియకు మనవారు చేసిన తొలి నామకరణం 'వచన ప్రబంధం' క్రీ.శ. 1872లో శ్రీ నరహరి గోపాలకృష్ణమూ చెట్టిగారు తమ 'శ్రీ రంగరాజ చరిత్ర' నవలను 'నవీన ప్రబంధం' అన్నారు. 'చింతామణి' పత్రిక 1892-96 ల మధ్యకాలంలో నిర్వహించిన నవలల పోటీలకుగాను 'వచన ప్రబంధం' అన్న ప్రయోగాన్ని ఆమోదించి ప్రయత్నం చేసింది. 'పురుషార్థ ప్రదాయిని' అనే సాహిత్య పత్రిక

కూడా నవలను వచన ప్రబంధ మనే అన్నది. కందుకూరి వీరేశలింగంగారు తమ 'రాజశేఖర చరిత్ర' నవలను వచన ప్రబంధమనే అన్నారు. కాగా క్రీ. శ. 1897 వ సం॥లో కందుకూరివారి రాజశేఖర చరిత్రమును విమర్శిస్తూ శ్రీ కాశీ బట్టి బ్రహ్మయ్యకాస్త్రిగారు మొదటి సారిగా తెలుగులో ఈ ప్రక్రియను నవల అని పిల్చారు. ఆంగ్లేయ భాషలో నావెల్ (Novel) అను పదము 'కొత్త' యను నర్తముగల 'నవ్' అను పదమునుండి పుట్టి నది, ఈ 'నవ్' అనుదానికి 'నవ' యను మన సంస్కృత పదమునకు గల సంబంధము లేటెల్లమే కదా! కావున నవల యనగా నవాన్ విశేషాన్ లాలి గృహా తీతి నవలా! అనగా కొత్తవిశేషంబు గలదని యర్థము వచ్చుచున్నది. హాలాం భాషయందు నా మాట కిదే యర్థమగుటచే 'నావల'ను పదమునకు సరియైన వేరొక సంస్కృత పదమునకయి ప్రయత్నము చేయక 'నవల' యని యీ పదమునే నేనిట వాడుచున్నాను అని శ్రీ బ్రహ్మయ్యకాస్త్రిగారు పేర్కొన్నారు. కాబట్టి నవల అన్న పదం 1897లో పుట్టి తదాదిగా ప్రచారాన్ని పొందిందని అంతఃపూర్వ దాదాపు 25 సం॥లు ఈ ప్రక్రియ తెలుగులో వచన ప్రబంధంగా వ్యవహరింపబడిందని చెప్పవచ్చు.

వ్యక్తిజీవితంలో మార్పువస్తే, సంఘంలో కూడా మార్పు వస్తుందనే ఉద్దేశం తెలుగులో తొలిదశలో నవలాకాయలు రచనల్లో కనిపిస్తుంది. తదుపరి రానుగాను ఈ ప్రక్రియ మధ్యతరగతి జనజీవితానికి ప్రతిబింబమై వారి సమస్యల్ని, నీతి నియమాలి, సంప్రదాయబద్ధమైన వారి ఆచార వ్యవహారాల్ని కొన్ని నవలలు (రామచంద్ర విజయము మొదలగునవి) వేంకట పార్వతీశకవుల రచనలు కొన్ని (మాతృమందిరం మొదలగునవి) ఈ

కోవడం చెందుతాయి. ఆ తర్వాత వచ్చిన నవలలో సాంఘిక బౌద్ధత్యానికి, మానవుని వ్యక్తిగత బౌద్ధత్యానికి గల వ్యత్యాసాన్ని చూచిస్తూ - సాంఘిక చైతన్యాన్ని ప్రబోధిస్తూ, వ్యక్తి స్వేచ్ఛకు అనుకూల వాతావరణాన్ని సృష్టించాయి. సాంఘిక చైతన్యాన్ని ప్రబోధించిన ఉన్నవారి 'మాలపల్లి' నవల స్త్రీ స్వేచ్ఛకు కోరిన చలంగారి నవలలు (మైదానం, దైవమిచ్చిన భార్య మొదలగునవి), పాశ్చాత్యనాగరికత వ్యామోహంతో నైతికంగా పతనం కావడం చిత్రించిన విశ్వనాథవారి చెలియలికట్ట, వేయిపడగలు; ఈ రీతి నవలలు. ఈ నవలల్లో ఆర్యంత పటిష్టము, నిశితము అయిన భావనాబలం, శక్తివంతమైన నైతిక మనకు గోచరిస్తాయి. అటుతర్వాత వచ్చిన నవలల్లో దేశంలో కలుమాయులు, ఆయా కాస్త్రాల ప్రభావం, జాతీయ అంతర్జాతీయ సమస్యలు చిత్రించడం కనిపిస్తుంది. వీటిలో మానవుని అనునిత్య సమస్యలకు ఆధిక ప్రాధాన్యం యివ్వబడింది. సంఘ జీవితానికి అతీతమైన మనిషి వైయక్తిక జీవితపు తీరుతెన్నులు చిత్రించబడ్డాయి. ఇలా తెలుగు నవల నాలుగు పరిణామ దశలను దాటుకొని నేడు వ్యాపారాత్మక దృష్టితో (Commercial outlook) కూడిన వాణిజ్య నవల దశలో కొనసాగుతున్నది. మన సమాజం ఈనాడున్న పరిస్థితిలో వ్యాపార నవల ప్రమాదకరమైన పరిణామాలను సృష్టిస్తుంది. దీనిగా ఉండవలసిన సాహిత్యం వ్యాపార నవలాకాయల చేతిలో మర్తమండుగా తయారైంది. ప్రజలలో చైతన్యాన్ని పెంచవలసిన నవల కలల లోకాల్లోకి పోవటానికి సాధనంగా ఉపయోగపడుతున్నది. "మొదటి తరంలో సంఘ జీవితం అలంబనంగా చూపిన సంఘజీవితం, రెండవతరంలో సంఘజీవితం అలం

3. మన భారతం (పద్యకావ్యము)

మన భారతము (పద్యకావ్యము)

శ్రీ జి. వి. వి. నరసింహారావు, ప్రతులకు : రచయిత, శ్రీ వెంకటేశ్వర బాలకుటీర్, శ్యామలానగర్, గుంటూరు-522008 పుటలు 72+8, వెల 5 రూ॥లు.

శ్రీ జి. వి. వి. నరసింహారావు గారు 1985 కిరిలో రచించిన పద్యాలను 'మన భారతం' పద్యకావ్యంగా రసస్నిగ్ధ హృదయాలకు అందించారు. నాటి మహాభారతం 18 పర్వాలతో వస్తే ఈనాటి 'మహాభారతం' కూడా 18 పద్యాలతో వచ్చినది. ఈ భారతం నకు ఒక విశిష్టత ఉన్నది. ఇందులో ఏమాత్రం వచనంలేకుండా శిష్టభాషలోనే అందించాడు. 1970లో వచ్చిన సి. వి. విషాద భారతం 18 పేజీలుకాగా, రెండుసంవత్సరాల క్రితం వచ్చిన శేషేంద్ర 'అధునిక మహాభారతం'లు కాగా ఈ భారతం మాత్రం

బనంగా చూపిన వ్యక్తిజీవితం, మాడన తరంలో సంఘజీవితానికి వ్యక్తిజీవితానికి మధ్యవున్న అంతరం, నాల్గవ తరంలో సంఘజీవితానికి అతీతమయిన వైయక్తిక జీవితం చూపబడ్డాయని చెప్పవచ్చు."

ఈ నవలల ఇతివృత్తాలన్నీ వైయక్తిక సాంఘిక సమస్యల అలంబనగా చేసికొని సామాజిక చైతన్యానికి అద్దం పట్టినవే. వీటికి సమాంతరంగా అంగ్ల, రష్యన్, బెంగాలీ నవలా సాహిత్య ప్రభావమే కాక, వాటినుంచి అనువాదాలు కూడా తెలుగులో లెక్కకు మిక్కిలిగా వచ్చాయి. అయితే ఈ ప్రభావాలతోపాటు అనాటి సాంఘిక, రాజకీయ స్వాతంత్ర్యోద్యమ ఆందోళనలను ప్రతిబింబింపచేస్తూ 'అశేక నవలలు' కూడా వెలువడి ఆంధ్రులను కాళ్యోన్ముఖుల్ని చేశాయి. స్వాతంత్ర్యసమరపార్జనకు పురికొల్పాయి.

— టి. శ్రీరంగస్వామి

అందుకు భిన్నంగా కేవలం పద్యాల్లోనే మనకు అందించారు. ఒక్కో పర్వంలో 18 పద్యాలను మాత్రమే పొందుపరిచారు. ఈ పద్యాలు సులభమైన పదాలతోను, పాఠకుడికి హృదయంలోకి నేరుగా దూసుకుపోయేలా తమకలంతో కవితను అల్లారని చెప్పవచ్చును.

శ్రీ జి. వి. వి. నరసింహారావుగారు తమ కృతి 'మనభారతం' ఈ క్రిందివిధంగా విభజించారు. 1) ఆదిపర్వం 2) ఉద్యమ పర్వం 3) స్వతంత్రపర్వం 4) దారిద్య పర్వం 5) విద్యాపర్వం 6) ఉద్యోగపర్వం 7) అవినీతి పర్వం 8) అనాచార పర్వం 9) మతపర్వం 10) త్రీపర్వం 11) సంసార పర్వం 12) దురభ్యాసపర్వం 13) కళా పర్వం 14) రాజకీయ పర్వం 15) అధికార పర్వం 16) అభివృద్ధి పర్వం 17) పరిష్కార

ఈ జాతీయోద్యమ ప్రభావ ఫలితంగా వెలువడిన నవలల్లో ఎక్కువగా ఆయా చారిత్రిక పురుషుల శేషభక్తులైన నాయకుల జీవితచరిత్రలే ఇతివృత్తములుగా చోటుచేసికొని అవి చదువరుల్ని మరింత ఉత్తేజితుల్ని చేశాయి.

ఈవిధంగా ఆంధ్రుల జనజీవితంలో వున్న కష్టసుఖాల్ని తనలో యిముడ్చుకొని అంతో ఇంతో అక్షరజ్ఞానం కలిగిన వారందరికి చేరువైన ప్రక్రియ నవల. వినోదంతోపాటు సగటు పాఠకులలో సామాజిక చైతన్యాన్ని, విజ్ఞాన వికాసాల్ని కలిగించనటానికి నవలా రచయితలు పూనుకొన్నప్పుడే ఈ ప్రక్రియ ప్రయోజనం సార్థకమయ్యేది. అప్పుడే సమాజంపట్ల రచయిత బాధ్యత నెరవేరేది.

....

వర్వం 18) కృష్ణోదవర్వం. ఇందులో మొత్తం 324 పద్యాలున్నాయి.

శ్రీ నరసింహారావుగారి కవిత్వం గొప్ప కవిత్వం కాకపోవచ్చు. కాని కొత్త పోకడల కొత్తదనమే ఈ కవిత్వం యొక్క తత్వం. ఈయన యువకుడు అయిఉండి చందస్సేలేక పోతే బహుశాకవిత్వమే కవిపించదేమో వన్నంతగా అందులో కూరుకుపోయారు. చందస్సుకు బానిసకావడమేమిటి? అంటే ఏమిటి? అనే ప్రశ్నకు సమాధానం కావాలంటే కవిత్వానికి. చందస్సుకీ గల పరస్పర సంబంధం ఏమిటో, మిగిలిన కవిత్వ పోషక లక్షణాలు ఏమిటో, నిర్మాణరహస్యం ఏమిటో ఒకసారి సమాలోచించాలి. కవిత్వానికి వ్రదానమైనది అనుభూతి, భావకళ. కవిక విద్యుచ్చక్తి వాహకతీగలు మీటలు. మీటలెప్పుడైతే కవిత్వరంగంలో ప్రవేశిస్తాయో అప్పుడు తమ జడత్వాన్ని, సామాన్యత్వాన్ని కోల్పోయి ఒక కొత్తకత్తిని, పుష్టిని వంతరించుకొని విలువైన ఆయుధాలుగా మారుతాయి. సామాన్యత్వంలో ఒక శ్రయోజనం కోసం ఉన్నమాట కవిత్వంలో అనుభూతికీ, ఉద్రేకానికి ప్రతినిధి అవుతుంది. వరాయివాడయినచో 'తప్పొను ముప్పొప్పుకోవని' రూపకాలంకారం చెందడం (అదే Metapharise కావడం) జరుగుతుంది. అనంత వైవిధ్యంతో ఉన్న ఈ జీవితంలోని భిన్న భిన్న వస్తువుల సారూప్య లక్షణమే అది. భిన్న భిన్న అనుభూతుల సారూప్యకమే అదిగా భాసిల్లుతుంది.

ఈయన పద్యంలో అనేక నడకలను సాగించాడు, ఎన్నో చెప్పాడు. సాధించి చూపాడు. 'దారిద్ర్య వర్వం' శీర్షికలో ఆయన పద్యాలను చదివినప్పుడు ఈ శీర్షికకు 'యదార్థవర్వం' అనే పేరు పెడితే బాగుండేది అనిపిస్తుంది. ఇందులో ఒకపద్యం చూడండి. చం|| 'వడివడి నాన్వరంగనియు వారికి నన్నము పెట్టలేక లే

4. శతాంకుర - ఒక అనుశీలన

—శ్రీపాతూరి రఘురామయ్య

సుప్రసన్న గారు ఆధునికకవుల్లో ఒకవిశిష్టస్థానం కలిగిన కవి. అతని కవిత విలిక్షణ దృశ్యశ్రవణలతో విలసిల్లింది. ఒక వృత్తంతో మూడువందల అరవై శ్లోకాలువున్నట్లు సుప్రసన్నగారి దృష్టికూడా సమస్తవస్తుభావ ప్రపంచ విషయాలు పైకి ప్రసరించింది. ఆకాశం సమస్తం ఒక చిన్న అద్దంలో ఆలవోకగా ఒరిగి నట్లు చూసవునియొక్క అంతర బాహర ప్రకృతులసారం శ్రవించితిమవుతుంది. శతాంకుర అనే కవిత్వసంపుటిలో ఈ సృష్టిపనిపాప ఆకలుషమైన దరహాసం ఈనాటి కవితా వస్తువుగా ప్రకటిస్తున్న ఈకవి మనోలోక కాంతి వలయాల్లోని రహస్యలీలల వైభవాన్ని, నాటి వ్యాపారాలనూ చిత్రిస్తూ, సమస్త విశ్వపదార్థానికి మూలమైన శక్తిస్వరూపిణియగు జగన్మాతకు తన అంతర్లోపను నివేదించు వున్నాడు.

ఆశ మానవునిలోని జీవనకాంక్షకు మూలహేతువు. ఈ ఆశయొక్క ప్రాముఖ్యతను పరచుకొన్న ఈ బ్రతుకును రాబోయే వసంతం తడిపింది అనడం

వడి నహయింపలేక తమ పాపలనమ్మి
కసాయి తండ్రులున్
కడుపున గన్నబిడ్డలను కాలువలోనికి త్రోసి
వారితో
బడి మరణించు తల్లులను భారతజాతికి ప్రశ్న
చిహ్నముల్'
(17 వ పద్యం)

అనె|| 'ఎన్ని తగవులున్న నెంత ద్వేషమున్న
రాతికై న యంతరసికులగుచు
అడుపులేక కందు రధిక సంతానమ్ము
మాయ యేమొ; దాని మహిమ యేమొ'
(17 వ పద్యం - సంసారవర్వం)

ద్వారా స్పష్టపరిచాడు. ఆశయొక్క బౌద్ధత్యము, తీవ్రస్థాయికి ఈ పాదం ఒక ఉదాహరణ. భావనా వైదగ్ధ్యము ఇందులో అలరారుతున్నది.

అన్ని రాత్రులు శివరాత్రులైనా వస్తుందన్న ఉపస్సు అలికిడైనారేడు గడ్డకిట్టుకుపోయిన నాల్కకరిగే

దెప్పుడు? మాటలు ఊరిపలికేదెప్పుడు? వాకోదేవి ప్రసన్నతకోసం మానవుడు నిపులకుంపటి మీది పాత్రవలె క్రాగి పోవాలి. వాణీకటాక్షమునకే ఇంతగా తప్పిస్తే సకల వస్తుభావ ప్రపంచాను సృజనకు మూలహేతువు అయిన దేవత కోసం ఎంతగా పరితపించాలో ఊహించు కోవచ్చును.

కాశ్యరచనవేళ కవియొక్క స్థితి వ్యక్తావ్యక్త చైతన్యసంధి¹. అందుకే సమస్త కావ్య ప్రపంచము చేతనావర్త మునుట. కవిత్వ పఠనానికి పరితకు పరిజ్ఞాన విస్తృతితోపాటు నిష్పక్షికకోమలమైన సంకల్పం ఉండితీరాలి. శతాంకుర విషయంలో ఎక్కువమంది పాఠకులు (తరువాయి 7 పేజీలో)

శ్రీ నరసింహారావుగారు ఈనాడు పస్తున్న కవిత్వంపైకి సమనించి, కవుల వోటిని దృష్టిలో ఉంచుకొని, ఇక ఈనాడు సాహితీ బంధువు యువకవి అని పేచికలపై అనగానే విప్రవీగే కవులను. అచ్చులో నాలుగు కవి తలు పడగానే ఛాతీవిరుచుకొని తిరిగే అఖి నవ పండితులను దృష్టిలో ఉంచుకొని వ్రాసిన పంక్తులు ఇక్కడ గమనించ విచ్చును.

'అల్ల సానివారి యతిలోక నియమాలు
గతులు తప్పి కాలగతికి లొంగె;

కపుల వెలలు తగ్గె, కవిత విల్యయుకగ్గె

వలువలొలుచు కవుల విలువ పెరిగె'

- పద్యం-3

'అచ్చులో వచ్చినజాలు 'నభినవాంధ్ర
కవిశోమణి' ననుకొని గర్వపడుచు
కవికలక్ష్యము గురుతించు కాంక్షలేని
కవులు దేశాన కోట్లుగా కలరునేడు!

- పద్యం-5

'....
.... చూడరాకింత కవిత్వ సిద్ధికై
తికమక పెట్టి పాఠకుల, తీయనిభాషను పాడు
చేసియున్

ముకరము దోలు సాహితీని ముక్కలు
ముక్కలు చేసిరయ్యయో'

- పద్యం-6

వారి పద్యాలలో వస్తు పునరావృత్తిమనకు
అక్కడక్కడ కనిపిస్తుంది. ఇది నరసింహా
రావు హద్దులకు ప్రతి బింబం మాత్రమే.
సంయమనం - కవులకు అత్యవసరమైన
అయుధం - లేని వ్యక్తికరణ కిలాంటివి
చిహ్నాలు మాత్రమే. పాఠకుడిని, ఒకానొక
మానసికస్థితిలోకి తీసుకవెళ్ళి వదిలేసే శక్తి
కవిత్వంలో కావాలి. చిన్నపిల్లలకు విడమరచి
చెప్పినట్లుకవి అన్నీ వాచ్యం చేయకూడదు.
తనకున్న కనిముట్లతో శిల్పాన్ని చెక్కి
వదిలెయ్యాలి. శ్రీ నరసింహారావుగారు ఈ
విషయాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని ముందు
ముందు రచనలు చేస్తారని ఆశించడంలో
తప్పేమి లేదనుకొంటాను.

శ్రీ నరసింహారావుగారిలో చక్కటి అభి
వ్యక్తి, సాధన, వ్యుత్పత్తి, వ్రతబ ఉన్నాయి.
వాటిని గురియైన మార్గంలో ఉంచి మరిన్ని
రసవత్పందాలు అందిస్తారని ఆశిద్దాం.

(6 వ పేజీ తరువాయి)

సంపూర్ణంగా కావ్యానుభవం పొందలేక
పోయారు. అందుకు కారణం విషయం
యొక్క గాఢత, అనుభూతియొక్క
లోతు, కొంత సంశ్లేషణవినిమయం.

భౌతికమైన కవిజీవితము అనుభవ
సారమై కళాకృతి నందుటయే సాహిత్య
సృష్టి. భావ్యాప్రపంచమున కవిజీవి
తము పరిమితమే అయిననూ కవి దృష్టి
వైలక్షణ్యముచేత, అతనిభావనా ప్రపంచ
పరివృద్ధిచేత కావ్యం శోభాయమానమైన
కళాదీపంగా భాసిస్తున్నది.

పాతాళంనుంచి సత్యలోకందాకా
వ్యాపించిన నేను.

ఈ పాదం ఒక్కటిచాలు సుత్రసన్న
దృష్టివిస్తూ, అనుభవ వైకల్యానికి,
ఒక విమూలన లోకోత్తర భావనాస్రవం
తిని కలిగి ఉన్న సుత్రసన్న మానవాంత
ర్లోక ప్రక్షాళనాప్రయత్నానికి, లోవె
లుగులు మానవుడు తనలో కనుగొనగల
చింతనను పెంచేకార్యానికి ఒడిగట్టాడు.
ఎన్ని సూర్యోదయాలు నీనవ్వుల్లో
వికసించాయి?

ఎన్ని సంకల్పాలు నీఅడుగుల్లో
రూపుదిద్దుకున్నాయి?

శక్తిస్వరూపిణి యైన జగన్మాత
యొక్క లీలలను ఈవిధంగా కన్నులకు
కట్టించే కవిత్వం సుత్రసన్న భావనా
ప్రపంచ విశిష్టతను తెలియజేస్తున్నది.
తాత్త్వికత పరిపక్వంచెందిన కవిత్వపం
క్తులే ఈకావ్యంలో అధికంగా చోటు
చేసుకున్నాయి.

'పచ్చదనం మీద కడుగట్టిన కాంక్రీటు
రక్కసి నిర్మాణ ప్రవాహాలు
సాగిపోతున్నాయి నాగరికత మరు
భూములలో' అన్నారొకచోట.

జగత్తు అనందమయ సంస్థానంగా
భాసించాలంటే పచ్చదనం (వృక్షతతి)
పరివర్ధితమవాలి. కానీ మానవునిలోని
స్వార్థ మూలంగా ఈ పచ్చదనం పరి
హరింపబడుతున్నది. వృక్షాలు దెబ్బతిన
టం మూలంగా వాతావరణ సమతౌల్యం
దెబ్బతిని సకలజీవులూ అనేక వ్యాధు
లకు, క్షేణాలకు గురి అవుతాయి.

కళ ఒకతపస్సులాంటి స్థితి. ఇది ఒక
ఉద్వేగం - భావ తీవ్రత - వాటితో క
రూపాన్ని-ఒకనాదాన్ని ప్రసాదించడం
లో కళాకారుడు తరిపురుషుడవుతాడు.
కావ్యకళ స్రవ్యకూడా ఈ కర్తవ్యాన్ని
నెరవేర్చాలి. అప్పుడే అతడుపరిపురుషుడు.
ఉత్తమమయిన వస్తువుకు తగిన ఉన్నత
మయిన భాషప్రకల్పనచేత విమూలన
కావ్యబింబంగా శతాంకురను తీర్చిదిద్దు
సుత్రసన్నగారు. కుద్ధకళావాదిమాత్రమే
కాక మానవీయ భావనా స్ఫోరకస్థితిని
నడిపించినకవి సుత్రసన్న. మానవుని అంత
తంగంలోని చెడును పరిహరింప జేసేం
దుకు కూడా విశ్వమానవాళి పృథినిధిగా
తనుదేవికి సమస్త సమస్యలనూ నివేదించు
కున్నాడు. కొన్నిచోట్ల మానవునికి
హితవు గరిపాడు.

ఒకమహత్తర భావచిత్రాన్ని పాఠక
హృదయంలో బీజప్రాయంగా ఆరోపణ
చేయగలిగే శక్తినే ఆంగ్లవిమర్శకులు ఇన్
ట్యూషన్ (Intution) అంటారు. ఈ
శక్తి పాఠకహృదయాన్ని ఒక ఇంద్ర
జాలంలో నుంచి పరవశీభూతంచేస్తుంది.
అని సోమసుందర్ అభిప్రాయం. 4
ఇలాంటి శక్తిని సుత్రసన్నగారి కవిత్వం
పరిపుష్టంగా కలిగిఉంది. ఉదాహరణకు
విశ్వసాధవారి పద్యాన్ని అగ్నివ్యాఘ
తోనూ, గద్యాన్ని గంగాతరంగంతోనూ
ఉపమించారు. వస్తు వైభవానికి తగిన

అభివ్యక్తితోపాటు (Intution power)ను కూడా కలిగి సుప్రసన్న కవిత్వం శోభిస్తున్నది.

అనుభవమారిపోయే ఈ జగత్తులో
ధూతభయం లేదు
కణకణమూ చివురిస్తూనే ఉంది.

మార్పు పట్ల తనకుగల అభిప్రాయాన్ని నిర్భయంగా నిజాయితీ సహితంగా కవి పై పాదంలో వ్యక్తపరిచారు. నవ్య సంప్రదాయకపుటు ముందు చూపును కలిగి లేరనుట నిరాధారము. కాలసంబంధ స్పృహ గురించివారికి అనన్యమైన అవగాహన ఉంది.

"నువ్వు ఇలా స్పందిస్తేనే సరైన మార్గం - ఈ గేటుకి అవతల ఏమిలేదనే సరికొత్త అంధవిశ్వాసం ఉంది... అది బాహ్యజీవితానికి సంబంధించింది. మనిషి అంతరంగిక జీవితంలో మరో ప్రపంచం ఉంది. అది ఏనూత్రాలనూ పరిగణించక పోవచ్చు." సుప్రసన్నగారి విషయంలో జరిగింది సరిగ్గా ఇదే. మనోలోక అంత స్త్రీమత అద్భుత విషయాలననుభవంలోకి తెచ్చుకుంటున్నారు సుప్రసన్నగారు! ఇదొక విలక్షణమైన కవితాంశం. ఇందుకు ఏకాగ్రత, భావుకత సరిపడా ఉండితీరాలి. స్వభావం చేతనాత్మకమవాలి. సుప్రసన్నగారు సుదీర్ఘ చింతన చేసేడి విలక్షణముగలవారు. అనుభవ స్పర్శలేకుండా కవిత్వం వ్రాయటం వారిడైరీలోలేదు. అంతరంగపుతోతుల్ని స్పృశించిన ఇట్టికవితల్ని విశేషముగా హృదయక్రమణం కావాలని దాశరథి శలవిచ్చారు. వైవిధ్యమయిన వస్తు దర్శనము, స్వేచ్ఛాపిపాసవల్ల కూడా అనుభూతి వైవిధ్యమునకు నాంది. నర్తనలలో అనుభూతి శబలత్వమున్నచో లోకమిమ్మడి మమ్మడి ఆనందమును పొందుదు. 'జగత్కార లీలావిశేషములను- అనుభవములోనికి తెచ్చుకొన్న వానిని

విస్మరించుట, క్రొత్త అనుభవాలను పొందుట, విన్నూతమైన వానికొరకు తపించుట-ఇత్యాది అంశములు వస్తు వైవిధ్య దర్శనమున' అంతర్భవించినవే. ఇవే అనుభూతి వైవిధ్యముతో అగణిత కవిత్వ కాంతిరేఖలుగా ప్రతిఫలించినవి. అందులకే శతాంకుర ఆనందపులకాంకుర. అంతేకాదు వినుతన చేతనాధార. పునీతమైన ఋతుంధర. ప్రతియుగంలోనూ కొందరు ప్రతిభావంతులు ఉద్భవించురని చెప్పుచు దుహ్వరి రామిరెడ్డిగారు జాతీయత అట్టియుదార హృదయాల' భావసంపర్కముచేత నంతర్జాతీయతగ బరిణమించును.' అని ఉద్ఘాటించాడు. సుప్రసన్న అట్టి ప్రతిభావంతుడు. చేతన్యపు కాగడాతో నడిచేవాడికి కాలమంతా వర్తమానమే అంటున్న వితరణ శీలి సుప్రసన్న. కొన్ని దిక్కులు మూసికొనలేదు. కొన్ని ఎత్తులకు చూపు తప్పించలేదు. ఎటువంటి గోడల మధ్యనా సంశయా స్పదుడు కాలేదు. ఈ ప్రపంచాన్ని ఒక బస్ తో పోలుస్తూ, ఈ బస్ లో దాదాపు అన్ని సీట్లలోనూ నేను కూర్చున్నాను అనటంలో కవి ప్రపంచమానవులతో పొందినతాదాత్మ్యతను మనమనోనేత్రానికి రూపుగట్టిస్తున్నాడు.

ఒక సిస్టర్ గురించి పెదవుల జానపద సరస్వతి, తెలుగునుడి కారపు చెలువుల సమావృతి, చెక్కిళ్ళు ప్రతిఫలించే చిత్రచంద్రిక, నిజంగా ఆమె దేవ భావదూతిక. అని అంటున్న కవి సమగ్రమానవాళి సాభాగ్య సందర్శనయత్నం చేయడము మాత్రమేకాక మానవులలో నెలకొనవలసిన ఉన్నత విలువలను గురించి కూడా అంతర్గతంగా ఆవేదన చెందుతున్నాడు.

చంద్రుడు ముక్తగా వెన్నెలరెక్కలతో
ఈ ఆకాశం దివ్యమైన హంసలా ఉంది.

అంటున్న కవిలో పురివిప్పిన కవిత్వ మయూర నర్తనా వైభవం సోయగాలు చిందిస్తున్నది. కవి అంతరంగిక శక్తి ఇట్టి పాదాల్లో ప్రత్యయమాన మవుతున్నది. హంస స్వచ్ఛమైన మనోమూర్తికి ప్రతీక. ఆ ఆకాశం మనస్సే. అదే దేవతల నివాసం. వెన్నెలకు హంసరెక్కలుగా, చంద్రున్ని ముక్తగా పోల్చటంలో కవి కల్పనా చాతురి పతాకస్థాయినందుకున్నది. ఒకనొక విలక్షణమైన నూతనానుభవం పఠితులకు అభ్యుదయమంది ఇట్టి పాదాలలో.

ఇప్పుడు ఇల్లంతాకడిగి ముగ్గులు వేసి
తోరణాలు కట్టి దీపాలు పెట్టి
చూస్తే ఇన్నాళ్ళు రానినీవు వస్తావని
పిస్తున్నది. ప్రేయతమా!
ఇల్లంతా పెళ్ళికళతో కళ

తళలాడుతున్నది.

Aesthetic sence ఈ కవిత్వ పంక్తుల్లో ఒక క్రమపద్ధతి అలరారి భావవిన్యాసంతో పాఠకునిలో జీజ్ఞాసనులేక తిస్తున్నది. ప్రేయతమ ఇక్కడ పరమాత్మగా భావించుకోవచ్చును. ఆధ్యాత్మిక కాంతి ప్రసారం మనోవలయంలో వెలుగులు నింపుతున్నది. భౌతిక ప్రపంచ సౌందర్యం అంతస్సులో పరిబింబితమౌతుంది. బాహ్య - అంతర జగత్తుల సమస్త భావవిషయాలు సమాకలనంగా సుప్రసన్న కవిత అలరారుతున్నది.

భయమూ, అసంతృప్తి, ఆశయమూ మనిషి మనస్సు వెంటబడే కీటకాలు. అంటున్న కవిమానవాళికి మూలములైన భావములను కేర్పొంటూ వాటిని అగ్రగామి ప్రాణక కళారూపాలకు మనీషానే వికార లేజస్సులుగా అభివర్ణించాడు.

నువ్వు నాకు గడివి-అంగడివి
గుడివి - వాగు-వీ - కడవీ, రాకడవీ

అని జగన్మాత యొక్క లీలావిలాసాన్ని ప్రదర్శించడంలో శబ్దాన్ని భావాన్ని జోడుగుట్టాలను వరుగై తిండినట్లు నడపగలిగాడు కవి. శతాంకుర లోని ఆధికాభాగం సాంస్కృతిక కవిత్వంగానే పుర్వవసీస్తుందని ఆశిస్తున్నారు. సాధారణీకరణం అనే ఉత్తమగుణం కూడా కవిత్వంలో వెలుగుతూనే ఉంది.

సౌందర్యము కృతీయొక్క ఒక అవశ్యక లక్షణము అని యూరీబొరెవ్ అన్నాడు. కవిత్వమునకు ఉండవలసిన సౌందర్యము శతాంకురలో ప్రదీప్తమవుతున్నది.

ఉదా:-

ఈ కొమ్మలనిండా పక్షులు. ఆకులనిండా తేనెచుక్కలు
ఈ రోదసి నిండా ప్రేమలేఖలు ఈ కన్నులనిండా ఆశల భాస్వర బ్యాలలు.

శైలి విన్యాసం, పదప్రయోగాచిత్యం, శబ్దార్థ సమ్మేళనా రహస్యం తెలిసిన ఈ కవి కవిత్వ సౌందర్యావిష్కరణలో శిఖరాయమానంగా ప్రకాశిస్తున్నాడు. సమస్తభేదాలు పరిహృతమవటం కోసం జగన్మాత ఆవరణం ద్వారా జీవించే మానవుని కృతజ్ఞతాభావానికి, ఆకాభావానికి ఇది ఒక దీపిక. మానవునికి అంతర్లోక స్పృహను కలిగించే శతాంకుర మనోనుభవనిష్ఠమైన కావ్యం. ఆధ్యాత్మిక చింతనాత్మకంగా కనిపిస్తున్నా, మానవ జీవన దర్శనము కూడా శతాంకురలో ప్రతిఫలించింది.

రక్కలు విప్పిన భారతీయతా, ప్రతిభ్యనిస్తున్న మానవీయ భావనా, కోమల విలాసం చిందించే దేశీయతా, మానసిక ప్రపంచపు లోతులు కరచి చూచే విలక్షణ ఉపలేఖన - ఇవన్నీ కలసికట్టుగా అద్భుత కళాఖండంగా వెలిగేకావ్యం శతాంకుర. ప్రపంచ మానవాళి స్వప్న బింబిత కుభంపర.

5. బాపిరాజు సాహిత్యంలో జంటపదాలు - ఒకపరిశీలన

—డా॥ వి. సిమ్మన్న

రచయిత తాను చెప్పదలచిన భావాల్ని సహృదయ పాఠల గుండెలకు హత్తుకునేలా చెప్పడానికి జంటపదాలు వాడుతాడు. భావాన్ని సందర్భకుద్ధిగా, సుందరంగా వ్యక్తం చేయడానికి యివి ఎంతగానో ఉపయోగపడతాయి. తెలుగు సాహిత్యంలో జంటపదాలు కోకొల్లలు. ఇవి అన్ని భాషల్లోనూ ఉంటాయి. ఆయా భాషల సహజత్వానికి యివి అద్దం పడతాయి. ఈ జంటపదాలకు ద్వంద్వ పదాలని కూడా అంటారు.

జంటపదాల్లో రెండవ పదానికి అర్థం ఉందా? ఉంటే అర్థం ఏమిటి? రెండవ పదానికి ఉన్న ప్రత్యేకత ఏమిటి? దాని ప్రయోజనం ఏమిటి? మొదలగు విషయాలన్నీ నునిశితంగా పరిశీలించడమే ఈ వ్యాస ముఖ్య ఉద్దేశం.

ఈ జంట పదాలు సమానార్థాలు కావచ్చు, వ్యతిరేకార్థాలు కావచ్చు, భిన్నార్థాలు కావచ్చు, పరస్పర విరుద్ధమైనవి కావచ్చు, ఈ రెండూ తెలుగు పదాలైనా కావచ్చు లేదా ఒకటి తెలుగు రెండవది అన్యభాషా పదం

కావచ్చు, గాఢా అన్యభాషాపదాలు కావచ్చు.

మొద్దు మాచ్చట, తీరు-తెన్ను మొదలగు సమానార్థం గల జంట పదాలు. నీళ్ళు-నిప్పులు, గుంట-మిట్ట మొదలగు వ్యతిరేకార్థం గల జంటపదాలు. పొంతు-పుట్ట, బాదర-బందీ మొదలగు భిన్న అర్థాలుగల జంట పదాలు. పెళ్ళి-పెడాకులు, తలా-తోక మొదలగు పరస్పర విరుద్ధమైన జంటపదాలు. నోరు-వాయి, వరుస వాయి మొదలగునవి తెలుగుతో తమిళపదాలు గల జంటపదాలు. తళుకు-బెళుకు, రాశి-వాశి మొదలగునవి తెలుగులో కన్నడ పదాలు గల జంట పదాలు. దిక్కు-దివాణం, సిగ్గు-శరం మొదలగునవి తెలుగులో హిందుస్తానీ భాషల జంటపదాలు.

పొడి-పంట, అచ్చట-మాచ్చట మొదలగునవి అర్థ విపరీతామం గల జంట పదాలు. నిందార్థంలో రెండో పదాదిలో గిగిలు వస్తాయి. ఉదా॥ రాముడు-గీముడు. ప్రేమిస్తే-గీమిస్తే. జంట పదాల్లో కొన్ని

ఉపయుక్త గ్రంథ, వ్యాససూచిక:-

1. భూమిక - సహృదయ చక్రము - సుప్రసన్న.
2. వానమానులైకృతులు-ఒక అనుశీలనం. కుభాళంప. జి. వి. సుబ్రహ్మణ్యం పుట 9.
3. కళాశీలి - అనుశీలన, సైబ పరంధా మాలు వెలుగులోకి ఇందూరు భారతి నాల్గవ వార్షిక సంచిక పుట 74.
4. కవిత్వం అక్షరబద్ధమైన ఇంద్రజాలమే

(కవిత్వం కాలాతీత కాంతిరేఖ) సోమ సుందర్.

5. ఆంధ్రజ్యోతి 19-9-1988 రెండో పేజీలో ఇంద్రగంటి శ్రీకాంతశర్మ.
6. కవి అనుభూతులు డా॥ సి. నా. రె. ఆధునికాంధ్ర కవిత్వం.
7. కావ్యము - నీతి దువ్వూరి రామిరెడ్డి సారస్వత వ్యాసములు పుట 152
8. AESTHETICS - YURI-BOREV Page 104.

.....

రెండో పదం మొదటి పదం అర్థాన్ని కలిగి ఉంటుంది. ఉదా॥ బిడ్డ-పాప, కరువు-కాటకం.

తెలుగు సాహిత్యంలో జంటపదాలైన జరగవలసిన పరిశోధన జరుగలేదు. ప్రతి రచయిత రచనల్లో అలవాడగా ఈ జంటపదాలు దొర్లుతూ అతని రచనకు సాబగును చేతుచ్చతాయి. బాపిరాజు కథాసాహిత్యాన్ని గునిశితంగా పరిశీలిస్తే జంటపదాలు దండిగా కనబడుతున్నాయి.

I. తెలుగు పదాలతో కూడిన జంట పదాలు :

1. ఉలక్కుండా-పలక్కుండా :

ఉలక్కుండా=కదలకుండా, చెదరకుండా, అదరకుండా. పలక్కుండా=మాటలాడకుండా. “ఉలక్కుండా పలక్కుండా తనకూ తనమ్మకు కాకిరి సేతుంది” (అంజలి, పు. 44)

2. ఊళ్ళూ-నాళ్ళూ :

ఊరు=గ్రామం, ఊరులు-ఊర్లు, ఊళ్ళూ-ఊళ్ళూ. నాడు = దేశం, జనపదం. నాడు-నాడులు-నాళ్ళూ. “నీలాలుకు మంచి సంబంధం తీసుకురావాలని ఊళ్ళూ నాళ్ళూ గాలించి వెదికాడు” (రాగమాలిక, పు. 25)

3. ఎగా-దిగా :

ఎగాదిగా=వెనుకకు ముందుకు, పైకి కిందికి. “ఎగ” సమానగతంగా మౌత్రమే ప్రయత్నం. “ఆ అమ్మాయి తమ్ముడు నా దగ్గరకు వచ్చి ఆ స్త్రీమానం ఎగాదిగా చూడ్డం” (భోగీరలోయ, పు. 115).

4. ఎచ్చు-తగ్గులు :

ఎచ్చుతగ్గులు = ఎత్తుపల్లాలు, ఎగుడు దిగుడు, అసమత్వం. “ఆ తోట వున్న నేలంతా ఎచ్చుతగ్గులుగా... ఉన్నది” (మామిడితోపు).

5. ఎదిరి-బదిరి :

దీనిని ఎదురు-బాదురు అనికూడా అంటారు. ఈ ప్రయోగాన్ని అనంతపురం జిల్లాలో ఎక్కువగా వాడుతారు. ఎదురు-బదురు, ఎదిరి-బదిరి, ఈలాంటివే. ఎదిరి బాదిరి = ఎదురు ఎదురుగా అని అర్థం. “ఆడ మగ ఒట్టుపోటీ ఆటలలో చివరి పందెంలో మేమిద్దరం ఎదిరి బాదిరిగా నిలుచున్నాళ్ళము” (వింధ్యాచలం, పు. 104).

6. ఒడ్డు-పొడుగు :

ఒడ్డు=అడ్డపాట, లావు. పొడుగు=ఎత్తు. “అతను మంచి ఒడ్డు పొడుగు వున్న మనిషి (అంజలి, పు. 55).

7. కట్టు-దిట్టం :

కట్టు=బంధించు, నిర్బంధించు. దిట్టం=నిర్ణయం. “తాను లేనప్పుడు కొమరిత వతంజలి ఇంట్లో ఉండేటట్లు కట్టుదిట్టం చేశాడు” (వింధ్యాచలం, పు. 80).

8. కట్టూ-బొట్టూ :

కట్టూ=వస్త్రధారణం. బొట్టూ=శిలకం. “తెలుగువారి కట్టూ-బొట్టూ శాంతిపూరితంగా ఉన్నవి” (వింధ్యాచలం, పు. 88).

9. కలగా-పులగం :

కలగాపులగం = కలగలుపు. అన్నీ కలిపివేయు. “పెట్టెలు చేడలు అన్నీ కలగాపులగం చేసి... ఏమిటో వెదుకుతూ ఉన్నారు” (అంజలి, పు. 91).

10. చెట్టా-పట్టాలు :

చెట్టాపట్టాలు = అన్యోన్యంగా కలిసి ఉండడం. “ఆ చీకటిలో వెలుగు చెట్టా పట్టాలు పడుతూంది” (అంజలి, పు. 5).

11. పనీ-పాటూ :

పనీ=కార్యం. పాటూ=కష్టం, బాధ. “పనీ పాటూ చేసి నాలుగురాళ్ళు సంపాదించుకోవడం” (రాగమాలిక, పు. 120)

12. పుట్టలు-నట్టలూ :

పుట్టలు=వర్షకం, చిన్నపాద. నట్టలు=నడుమ ప్రదేశం. “కొండలు చాటి కీళ్ళేరు చాటి ఇట్టే వచ్చినా గద! పుట్టలూ నట్టలూ లెక్కేంది” (అడవిమల్లె).

13. రాళ్ళు-రప్పలు :

రాయి=శిల, పాపాణం. రప్ప=రాయి వంటి గొప్ప వస్తువు. “రప్ప” అనే పదం రాయితో కూడి ప్రయోగించబడుతుంది గాని స్వతంత్ర ప్రయోగం కాదు. “శోడ్డు కడ్డంగా వేసిన రాళ్ళు రప్పలూ ఎత్తి పారవేసి మోటాడకారు సరిగా పోవడానికి దారి వేశారు” (అంజలి, పు. 63).

14. నై వోడు-వాదోడు :

నైవోడు = (నై + వోడు) పొందు. వాదోడు = (వా + వోడు). ఇంటిపని చేయటంలోను అవసరమైనప్పుడు చక్కని సహవాను ఇవ్వడంలోను సహాయంగా వుంటాడు. “తోట విషయంలో సుబ్రహ్మణ్యము స్వర్ణకుమారికి నైవోడు వాదోడైనాడు” (తరంగిణి, పు. 38).

II. అన్యభాషాపదాలతో కూడిన జంటపదాలు :

15. కత్తి-కటారాలు :

కత్తి = (ప్రా. కృత్తియా) ఖడ్గం. కటారి = (ప్రా. కటార) పెద్ద బాతు. “కత్తికటారులు తిక్కడంలో చాకచక్యం ఎక్కడా కనబడలేదు” (అంజలి, పు. 85)

16. కష్ట నిష్ఠూరాలు :

కష్టం=(సం.)బాధ. నిష్ఠూరం=(సం.) కఠినమైన మాటలు, వరుష వచనాలు. “మరికితో మానవజీవితం కష్టనిష్ఠూరాలతో చివికి చచ్చుదాడులు పోగులైన పాత” (తరంగిణి, పు. 106).

17. కష్ట-సుఖాలు :

కష్టం=(సం.) దుఃఖం. సుఖం=(సం.) సౌఖ్యం. “వాళ్ళ కష్టసుఖాలు విచారించ

డంగాని... సుతరామా ఏమిన్నీ లేడు”
(రాగమాలిక, పు. 9).

18. కానో-కాసో :

కాని=(ప్రా. కాగిణి) దూపాయలో
అరవైవాలవవంతు విలువగల రాగినాణెం.
కాను=(సం) దమ్మిడిలో వివర వంతు.
“కష్టాల్లో ఉన్న బీదరైతులకు కానో
కాసో రహస్యంగా సాయం చేయడం
ఇదే ఆతని జీవితమార్గం”(అంజలి, పు. 36)

19. జపం-తపం :

జపం=(సం) జపించుట, మంత్రాదుల
యక్షరాల్ని వాని యర్థాల్ని సంధించుచు
మానసికంగాగాని, కొంచెం పెదవి కద
ల్చుచు మిక్కిలి మెల్లని శబ్దంతోగాని,
పెద్ద శబ్దంతోగాని జపమాల మొదలగు
నవి లెక్కించుచు ఉచ్చరించుట. తపం=
(సం) తపస్సు. “ఆచారాలు మాత్రం
పైపెన’ లేదా లేగాని అసలు... జపం
తపం వారికీ వీరికీ ఒకటే”(వింధ్యాచలం,
పు. 12).

20. తర్జన-భర్జన :

తర్జన=(సం) చర్చించుట, తర్కిం
చుట, భర్జన=(సం) వేయించు (వేపుట).
“తన కేవిషయమయినా నచ్చితే దానిని
గురించి మరీ తర్జనభర్జన చేసుకొనేది
కాదు” (రాగమాలిక, పు. 66).

21. దాన-ధర్మం :

దానం=(సం)త్యాగం, ఈవి, ఇచ్చుట.
ధర్మం=(సం) లోకమును మంచి స్థితి
యందు నిలబెట్టునది. “నా ఆస్తి దాన
ధర్మాదులు చేశాను” (తరంగిణి, పు. 71).

22. పూజలు-పునస్కారాలు :

పూజలు=(సం) అర్చనలు. పునస్కా
రాలు=(సం) పూజకు సంబంధించిన
కార్యాలు. “పూజలు పునస్కారాలు
ఎన్ని చేసినా నాకు ఒకవిధమైన మనో
చాంచల్యం కలిగింది” (తరంగిణి, పు. 70)

23. స్నానం-శుద్ధి :

స్నానం=(సం) నీళ్ళు పోసుకోవడం.
శుద్ధి=(సం) శుభ్రం. “ఆచారాలు మాత్రం
పైపెన లేదా లేగాని అసలు మడి గడి
స్నానం శుద్ధి... వారికీ ఒకటే (వింధ్యా
చలం, పు. 12).

III తెలుగుతో కూడిన అన్య

భాషా పదాలు గల జంట

పదాలు :

24. కానుకలూ-కప్పాలు :

కానుక = (తె) బహుమతి; దేవుడు,
గురువు, రాజా మొదలగువారికి గౌరవా
ర్థంగా నిచ్చే ద్రవ్యం. కప్పం = (ప్రా-
కప్ప) పన్ను. దేశాన్ని జయించాడా
నరపతి. కానుకలూ-కప్పాలు...” (రాగ
మాలిక, పు. 7).

25. చుట్టాలు-పక్కాలు :

చుట్టాలు = (తె) చుట్టం, బంధువు,
నెచ్చెలి, మిత్రుడు. పక్కాలు=(సం)
సన్నిహితులు. చుట్టాలుపక్కాలు=బంధు
వర్గం. ‘చుట్టాలు చుట్టుపక్కలవారు...
బాటకట్టి చూచి విస్తుపోయారు’ (తూలికా
నృత్యం, పు. 89).

26. పట్ట-పగ్గాలు :

పట్ట=(తె) పట్టుకొనుటకు వీలుకాని.
పగ్గాలు=(ప్రా. పగ్గవా). పట్టపగ్గాలు=
విచ్చలవిడిగా. ‘పట్టపగ్గాలు లేకుండా...
ఆకాశంలోకి చొచ్చుకుపోయి ఉండాలి
(వింధ్యాచలం, పు. 2).

27. పేరూ-ప్రతిష్ఠ :

పేరు (తె) మంచి, కీర్తి. ప్రతిష్ఠ=
(సం) గొప్ప ‘పేరూ ప్రతిష్ఠ పొదుచేయ
చేయడానికి పుట్టిన మలినం’ (తూలికా
నృత్యం, పు. 86).

28. సిగ్గులేదూ-లజ్జలేదు :

సిగ్గు=(తె) స్తుత్యాదులచే గలిగెడు

మనస్సంతోచం. అజ్ఞ.(సం). ‘యూజ్’,
అంటే ఉద్దులో సిగ్గు అని అర్థం. ‘సిగ్గు
లేదు లజ్జ లేదు ఇంటిలో మదరాసీవాణ్ణి
ప్రవేశ పెట్టడానికి...’ (వింధ్యాచలం,
పు. 58).

IV భిన్నార్థాలు గల జంట

పదాలు :

29. ఇల్లూ-వాకిళ్ళూ :

ఇల్లు=వాసులం, గృహం. వాకిలి=
గృహద్వారంన కదురుగా నుండు ప్రదే
శం. ‘ఉల్లో వాళ్ళందరికీ బాణాసంచాలు
పంచి పెట్టేటట్లయితే ఇల్లూ వాకిళ్ళూ
ఆస్తులు ఆగుతాయా’ (తరంగిణి, పు. 108).

30. కంటికి మంటికి :

కన్ను-కంటి-కంటికి. మన్ను-మంటి-
మంటికి. కంటికి మంటికి - ఎడతెరిపి
లేకుండా అని అర్థం. ‘కంటికి మంటికి ఏక
ధాతై తల్లి...’ (అంజలి, పు. 84).

31. కలో-గంజో :

కలి=పులియబెట్టిన కడుగు, బియ్యం
కడిగిన పులిసిన నీరు. గంజి = అన్నం
వార్చిన నీరు. ‘కలో గంజో తాగుతూ
గౌరవంగా బ్రతికి వచ్చిన నేను ఏమి
కష్టాలకు లోబడాలో అన్న ఆలోచన
కలిగింది’ (వింధ్యాచలం, పు. 57).

32. చిందర-వందర :

చిందర = చీక. వందర = ఖండం.
చిందరవందర=చల్లాచెదరైన, ముక్కలు
ముక్కలుగా. ‘వందర’ శబ్దం వాక్యమున
‘చిందర’ శబ్దపూర్వకంగానే కన్పడు
తుంది. ‘అన్ని చిందరవందరగా పోలేసి
ఏమిటో పెడుటకూ ఉన్నాను’ (అంజలి,
పు. 91).

33. మయ్యో-గొయ్యో :

మయ్యో=కూకం, బావి. గొయ్యో=గుంట.

'నయ్యో గొయ్యో చూచుకోవాలి మేము'
(తరంగిణి, పు. 55).

34. పదీ-పాత్రీ :

పది, పాత్రీ రెండూ సంఖ్యావాచకాలు. పాత్రీ=ఇరవైఅయిదు. 'అప్పుడప్పుడు పంపించిన పదీ పాత్రీ...' (అంజలి, పు. 84).

35. పాటు-పోటులు :

పాటు=శ్రమ. పోటు=బాధ. 'ఎన్నియో తలపోతలు పాటుపోటులు కాగా అరవింద తన అభిజాత్యం అభిమానం రక్షించుకుంది' (అంజలి, పు. 28).

36. పెట్టే-బేదా :

పెట్టే-సొమ్ములు లోనగునవి యుంచుకొనుటకై కొయ్య, యినుము, దంతం మొదలగువానితో చేసిన పేటిక. బేదా= (బేడకాసు) రూపాయలో సెనిమిడవ వంతు. 'ఆ మి పెట్టేబేదా తర్లించుకువచ్చేటట్లు చేశాను' (వింధ్యాచలం, పు. 67).

37. బరువు-బలము :

బరువు=భారం (డబ్బు) బలం=సత్తువ, బలుపు. బరువు బలమూ చూపిస్తేనే మీవాళ్ళు లొంగుతారని నా నమ్మకం' (రాగమాలిక, పు. 74).

-(సకేవం)-

6. హిందూ సమాజంలో గీతాజయంతి సభ

హిందూసమాజంలో గీతాజయంతికి మూడు గోజులదాటు నిర్వహించిన శ్రీ మద్భగవద్గీత పఠన పోటీలలో (18 వ అధ్యాయం) 250 మంది విద్యార్థులు ఉత్సాహంగా పాల్గొన్నారు.

డిసెంబరు 14ని జరిగిన విహుమత్ ప్రదానోత్సవంకు దాక్టరు సి. కృష్ణమాచార్యులు

7. తెలుగు దండక సాహిత్య సూచి

స్వతంత్ర దండకములు - ముద్రితములు

(గత సంచిక తరువాయి)

20. వృసింహశాస్త్రులు, వేమూరి. శ్రీ వేదాద్రి పశ్చిమనరసింహస్వామి దండకము. విజయ ప్రెస్, బావట్ల.
కృష్ణానదీ దండకము. వాణి ముద్రాక్షరశాల, బెజవాడ, 1918.
21. పుల్లకవి, ద్విభాష్యం. లఘుశక్తి దండకము. నెం. 15/24. ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు, కాకినాడ.
.. నూకాలమ్మ దండకము. ..
.. మరిదమాంబ దండకము. ..
.. తలుపులమ్మ దండకము. ..
22. పూర్ణయ్యసిద్ధాన్తి, యదవిల్లి గాయత్రీదండకము. శ్రీ గాయత్రీ ప్రెస్, కాకినాడ, 1978.
23. పెదతిరుమలాచార్యులు. తాళ్ళపాక. శృంగారదండకము. వెంకటేశ్వరలఘుకృతులు, పుట 87-92. టి.టి.డి. ప్రచురణ 1985.
24. పోతన, బమ్మెర. భోగినీదండకము. వేమూరి కృష్ణచెట్టివారి ప్రచురణ.
25. భీమశంకరదాసు, వడ్డాది. హరిహరనాథ దండకము. భక్తమందారము.
26. బంగారాజు, పాలెపు. జమాబందీ దండకము. చింతామణి ముద్రాక్షరశాల, రాజమండ్రి, 1909.
27. మంగయ్య, వదిపర్తి. సూర్యదండకము. రంగ అండ్ కో. ముద్రాలయము, ప్ర. ము. 1923.
28. మల్లావధాని, గరికపాటి. శ్రీవేంకటేశ్వరదండకము. వైజయంతి(కావ్యసంపుటి) పుట 71.
29. రామయోగి, వడిమింటి. భల్లాణదండకము.
30. రామదాసు, శ్రీరామదండకము. శ్రీ శారదామకుట ముద్రాక్షరశాల, ద్వి. ము. విశాఖపట్నం. 1908.
31. రామదాసు, డొంత. విఘ్నేశ్వరదండకము. దండకరత్నములు, గొల్లపూడి వీరాస్వామి సన్, రాజమండ్రి.
32. రామయ్య, దేవరకొండ. పద్మినీదండకము. వ్రాతప్రతి. నెం. 282/20 ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు, కాకినాడ.
33. రామకృష్ణశాస్త్రి, గౌరావయ్య. శ్రీ విష్ణు దండకము. సారస్వతనికేతనం, వేటపాలెం, నెం. 2845/9270.
.. శ్రీ లక్ష్మీదండకము ..
.. ఈశ్వర దండకము ..
.. శ్రీమదాంజనేయ దండకము ..
34. రాఘవాచార్యులు, బృందావనం. కోయిటితూరి ఆను దోసిడి దండకము. శ్రీరంగ విలాస ముద్రాక్షరశాల, చెన్నపురి. 1898.
.. గలివాన దండకము. శ్రీ కళావతిముద్రాక్షరశాల, రాజమండ్రి, క్రోడన.

(ట్రస్టీ) అధ్యక్షత వహిస్తూ హిందూధర్మం సనాతన ధర్మమని, మానవునికి ధర్మాచరణ, శ్రావణరణలు ముఖ్యమని, మన దేశస్థులకే గాకుండా యావత్ప్రపంచానికి సుఖశాంతులను అందజేసేవాడే శ్రీమద్భగవద్గీత అని అన్నారు. అత్యధిక సంఖ్యలో విద్యార్థులను వంపిన (200) ప్రభుత్వబాలికోన్నత పాఠశాలకు ఎవర్ రోలింగ్ షీట్లను కుమారి పి. సరస్వతీదేవి తమస్కూలు తరపున స్వీకరించారు.

ఈ సందర్భంగా రోలింగ్ షీట్లను బహుశరించిన శ్రీ న్యాయతి సుబ్బారావును ఇటీవల రాష్ట్ర బిలియర్లు ఛాంపియన్ గా విజయాన్ని సాధించినందున బహుమతి ప్రదానం చేసిన ఆచార్య బాలాంత్రపురజనీ కాంతరావు దుశ్శాలువలోను, గజమాలకోను సత్కరించారు.

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ప్రొఫెసరు శ్రీ రజనీకాంతరావు ప్రసంగిస్తూ ఋగ్వేదమే అది గ్రంథమని పాశ్చాత్య మేధావులు పేర్కొన్నారని అన్నారు. ఐదువేల సం॥ల క్రిందట శ్రీ కృష్ణవరమాత్య బోధించిన గీతాశాస్త్రం జయంత్యుత్సవ మిప్పటికీ జరుగుచున్నాయంటే శ్రీమద్భగవద్గీత విశేషమేనని అన్నారు. దాక్షరు రజనీకాంతరావు జూనియర్లు మొదటి బహుమతి చివరదావతికి, ద్వితీయస్థానం ఎ. దీపికకు, తృతీయబహుమతి బి. వి. శర్మదావతికి అందజేశారు. హిందూసమాజం గీతావర్ణం తరపున సీనియర్లులో బహుమతులు పొందినవారు శ్రీమతి కె. సావిత్రి లక్ష్మీవసంత, వి. సీతాకామేశ్వరి ఎన్. ఎస్. శ్రీనివాసులు వరుసగా ప్రథమ, ద్వితీయ, తృతీయబహుమతులు కైవసం చేసుకున్నారు. ధవళేశ్వరం నుంచి, పదనం, బాలవిజ్ఞాన భారతి, ప్రభుత్వ బాలర పాఠశాల, ప్రభుత్వ బాలికల ఉన్నత పాఠశాలల నుంచి విద్యార్థులు పోటీ పరీక్షలలో పాల్గొన్నారు. వి. టి. సంస్కృత ఉపన్యాసకులు

35. రామమూర్తి. అవసరం. రామదండకము. శోదండరామ శతకము. ఆఖరి పుట. శ్రీ లలితా ముద్రాక్షరశాల, రాజమండ్రి, 1928.
36. రామమూర్తి, సాధు. శ్రీహరి దండకము. శ్రీ హరి స్తవమంజరి. శ్రీ పాండురంగ ముద్రాక్షరశాల, ప్ర. ము. ఏలూరు, 1929.
37. రామలింగయ. మండపాక. శ్రీ మహాలక్ష్మి దండకము.
38. రంగయ్య, గుంటి. ధూమశకట దండకము.
39. రామప్పవరకవి, ప్రశస్తి. శ్రీ సరస్వతీదేవి దండకము. శ్రీ వాలాత్రిపురసుందరీ ప్రెస్, ప్ర. ము. నీకిందూరు, 1965.
40. లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి, జంపాల. శ్రీమదంబికా దండకము. శ్రీహరి స్తుతిమంజరి. వాణి ముద్రాక్షరశాల, ప్ర.ము. బెజవాడ, 1919.
- .. రామాయణ కథాసంగ్రహ దండకము. ..
- .. శ్రీహరి స్తుతిమంజరి. వాణి ముద్రాక్షరశాల, ప్ర. ము. బెజవాడ, 1919.
- .. శివదండకము, వాణి ముద్రాక్షరశాల. ప్ర. ము. బెజవాడ, 1917.
- .. శ్రీహరి స్తుతిదండకము, వాణి ముద్రాక్షరశాల, ప్ర. ము. బెజవాడ, 1919.
41. లక్ష్మీనరసింహము, బ్రేత. అమ్మవారి దండకము. త్రిదండకములు. కొండవల్లి ప్రెస్, రాజమండ్రి.
42. లక్ష్మీనరసింహము, వెన్నెలకంటి. శ్రీశైల త్రమరాంబామల్లికార్జున సుప్రభాత దండకము. జానీటర్ ప్రింటింగ్ ప్రెస్, ప్ర.ము. గుంటూరు, 1978.
- .. మల్లికార్జున స్తోత్రమ్ (దండకము) ..
- .. మల్లికార్జున వ్రవత్తి (దండకము). ..
43. లింగరాజయ్య, నీరామి. భీమలింగేశ్వరదండకము. భీమలింగేశ్వర శతకము, ఆఖరి పుట.
44. వరలక్ష్మమ్మ, కనుపర్తి. శ్రీ బావల్ల భావనారాయణస్వామివారి దండకము. మాతృశ్రీ ప్రింటర్లు, బాపట్ల.
45. వార్తాకవి, కుప్పయ. నందవైడీక. శ్రీ చూడాంబికా దండకము. సూర్యలోక ముద్రాక్షరశాల, ప్ర. ము. బగ్గలూరు, 1891.
46. విశ్వనాథం. తద్రాధిరామ దండకం.
47. విజయగోపాలుడు, నందూరి. శ్రీ అర్చవిల్లి సూర్యనారాయణ దండకము. గౌతమీ గ్రంథాలయం, రాజమండ్రి, నెం. 88.
48. వీరపూరయాచార్యులు, కడియాల. ఈశ్వరమ్మగారి దండకము. రఘు బుక్ షాప్, తెనాలి.
49. వీరరాఘవాచార్యులు, కొండుూ. అంజనేయదండకము, రామమోహన్ ప్రెస్, ప్ర. ము. ఒంగోలు; 1948
50. వీరబ్రహ్మకవి. శ్రీరామ్, దత్తాత్రేయదండకము, హిందూ ప్రెస్, ప్ర. ము. మచిలీపట్నం; 1951
51. వీరేశ్వరరావు, చుండు, సరస్వతీదండకము, సరస్వతీబుక్ ప్రెస్, ప్ర. ము. రాజమండ్రి; 1925

శ్రీ కామేశ్వరశర్మ. సరస్వతీదేవిగార్లు పరిశీలించి వ్యవహరించారు.

ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొన్న సంస్కృత శాఖల అధ్యక్షులు శ్రీ దోర్నల ప్రభాకర శర్మ సంస్కృతంలో గీతాసందేశాన్ని అందిస్తూ సారవంతమైన సందేశామృతం గీతా సారమని అన్నారు. గీతావతనంద్వారా మానవాళిలో భక్తి పెరిగి, భయము ద్వేషము దూరమగునని, ఆధునిక జీవితంలో ఎదురయ్యే సమస్యలన్నింటికి పరిష్కారాలు శ్రీమద్భగవద్గీత అని మహాత్మాగాంధీ వచనాలను గుర్తుచేశారు. సంస్కారం శాంతి, జ్ఞానంకోసం గీతాపఠనాన్ని చేయాలని, కార్యమారంభానికి అర్హులను ప్రతీకయని, ఎక్కడెక్కడ శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ, నరుడు ఉంటారో అదేకం సుఖిక్షణగామ ఐశ్వర్యవంతంగాను సుఖ్యామలంగా వుంటుందని గీతలోని అఖరి శ్లోకాన్ని వివరించారు. పర్వకార్యాలు శిధిస్తాయని అన్నారు.

హిందూసమాజం అదృశ్యులు శ్రీ న్యూపతి లక్ష్మీనరసింహారావు వేదిక నలంకరించారు. గీతావర్ణం కార్యదర్శి శ్రీ సత్యవోలు వరప్రసాదమూర్తి వందన సమర్పణచేస్తూ వేద పఠనం చేసిన పండితులను, వేదికనలంకరించిన పెద్దలను పరితాంబూలములతో సత్కరించారు. ప్రతిసంవత్సరం హిందూసమాజం గతంలో పట్టాలు వితరణ చేసే విశ్వవిద్యాలయ కాన్వోకేషన్లో భగవద్గీతలను గ్రాడ్యుయేట్లు, పోస్టుగ్రాడ్యుయేట్లుకు బహుకరించేవారని, రానురాను వ్యయం హెచ్చుకావడంతో ప్రస్తుతం ఆపుచేయవలసి వచ్చిందని అన్నారు. మొదటి బహుమతి శ్రీ ఉమామహేశ్వర వండిట్ జ్ఞాపకార్థం శ్రీ మంచిరాజు హనుమంతరావు (స్వస్తి) బహుకరించినట్లు వెల్లడించారు.

(శ్రీ సత్యవోలు)

(*)

52. వెంకటాద్రి, పోలిపెద్ది, తిట్లదండకము.

53. వెంకటప్పయ్య, పొందూరు, శ్రీ చాడేశ్వరీ అమ్మవారి దండకము, విజయముద్రాక్షరశాల, ప్ర. ము. బాపట్ల; 1928

54. వెంకటశివయ్య, కొమఱ్ఱాజు, శివదండకము, రేపాకలింగరాజశతకము, అఖిరిపుట.

55. వెంకటేశ్వరరావు, తమ్మన, అంజనేయదండకము. అంజనేయ స్తవాక్షరి, ఎస్. ఆర్. ప్రింటర్స్, ప్ర. ము. భీమవరం; 1983
ఈశ్వర దండకము. మహాదేవస్తుతి మంజరి. గౌతమీ ప్రింటర్స్, ప్ర. ము. భీమవరం; 1988

56. వేంకటకవి, గణపవరపు. విద్యావతీదండకము. First Bulletin of Oriental Manuscript Library, Madras, 1948. పుట. 88-102

57. వేంకటాచలవతి, ముదునూరు, శ్రీ శివరామకృష్ణదండకము. ముంజూరు; 1948

58. వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, దుగ్గిరేల, ఇంజనీరు దండకము, కళానిధి ముద్రాక్షరశాల, ప్ర. ము. కాకినాడ; 1885

59. వేంకట మల్లిరాయశర్మ, పన్నాల. వెంకటేశ్వరదండకము. విజయా ప్రెస్. బాపట్ల.

60. శ్రీనివాసరావు, పెళ్ళూరు, శ్రీగణేంద్రమోక్ష దండకము. కన్యకాపరమేశ్వరీ ముద్రాక్షరశాల; బాపట్ల.

61. సత్యదాసు, అల్లక, శివదండకము. మార్కండేయ శతకము. అఖిరిపుట. శ్రీమదుమామహేశ్వర ముద్రాక్షరశాల, ప్ర. ము. చెన్నపట్నం; 1894

62. సత్యనారాయణరావు, నందూరి. శ్రీవీరభద్రదండకము. విద్యావినోదిని ముద్రాక్షరశాల, ప్ర. ము. రాజమండ్రి; 1922

63. సర్వేశ్వరుడు, గుండు. కాళిదండకము. త్రిదండకములు, కొండవల్లి ప్రెస్, రాజమండ్రి.

64. సత్యనారాయణరావు, కామవరపు. గజాననదండకము, ఎస్. ఎస్. ప్రెస్, ద్వీ. ము. భట్లవల్లి; 1952

65. వహాయాచారి, ఎన్. ఎమ్, శ్రీసాయిబాబా దండకము. శ్రీసాయిలీలాగుచ్ఛయ్య పుట. 133, 134. ప్ర. ము. 1988

66. సిద్ధప్ప, శ్రీ సరస్వతీదేవి దండకము

67. మల్లికర్జున, సోమయాజుల. శ్రీపరంధామ దండకము, శ్రీశారదా విలాస ముద్రాక్షరశాల, పాలకొల్లు.

68. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, అవ్వారి, సరస్వతీ దండకము. సారస్వత నికేతనం, కేటపాలెం. నెం. 284-5/9270

69. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, అయ్యగారి. శ్రీలలితామహాదేవి దండకస్తోత్రం

70. సుబ్రహ్మణ్య భాగవతులు, భరతమాతదండకము. కృష్ణాముద్రాక్షరశాల, గుంటూరు; దుర్మతి.

సుబ్బారావు, వావికొలను, అంజనేయదండకము. వార్మికి ఆశ్రమము, బాపట్ల, ప్రచురణ, 1928

కుమారదండకము, ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు, కాకినాడ, నెం. 826/7 (సశేషం)

